

คุณสมบัติและลักษณะต้องห้ามของสมาชิกรัฐสภา

นาย ศรัณยู โปธิรัชตางกูร

วิทยานิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญานิติศาสตรมหาบัณฑิต

ภาควิชานิติศาสตร์

บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

พ.ศ. 2537

ISBN 974-584-135-8

ลิขสิทธิ์ของบัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

I16965838

QUALIFICATION AND DISQUALIFICATION
OF MEMBERS OF THE PARLIAMENT

Mr. Srunyoo Potiratchatangkoon

A Thesis Submitted in Partial Fulfillment of the Requirements
for the Degree of Master of Laws
Department of Law
Graduate School
Chulalongkorn University

1994

ISBN 974-584-135-8

หัวข้อวิทยานิพนธ์
โดย
ภาควิชา
อาจารย์ที่ปรึกษา

คุณสมบัติและลักษณะต้องห้ามของสมาชิกวุฒิสภา
นายศรีณยู โปธิรัชตางกูร
นิติศาสตร์
รองศาสตราจารย์ ดร.บวรศักดิ์ อูวรรณโณ

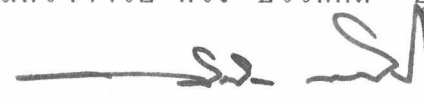
บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย อนุมัติให้บัณฑิตวิทยาลัย
ฉบับนี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญามหาบัณฑิต

..... คณบดีบัณฑิตวิทยาลัย
(ศาสตราจารย์ ดร. อวาร วัชรเกียรติ)

คณะกรรมการสอบวิทยานิพนธ์

..... ประธานกรรมการ
(ศาสตราจารย์ ดร. ออม จันทรสมบูรณ์)

..... อาจารย์ที่ปรึกษา
(รองศาสตราจารย์ ดร. บวรศักดิ์ อูวรรณโณ)

..... กรรมการ
(นายพินิต อารยศิริ)

..... กรรมการ
(นายจรัญ รักดีธนากุล)

..... กรรมการ
(ดร. นันทวัฒน์ บรมานันท์)

พิมพ์ต้นฉบับบทคัดย่อวิทยานิพนธ์ภายในกรอบสี่เหลี่ยมนี้เพียงแผ่นเดียว

คำขวัญ โพรธีตางกูร : คุณสมบัตินี้และลักษณะต้องห้ามของสมาชิกรัฐสภา (QUALIFICATION AND DISQUALIFICATION OF MEMBERS OF THE PARLIAMENT) อ.ที่ปรึกษา : รศ.ดร.บวรศักดิ์ อุวรรณโณ, 250 หน้า. ISBN 974-584-135-8

สมาชิกรัฐสภา เป็นผู้ที่มีความสำคัญต่อการเมืองการปกครองในระบบประชาธิปไตย เพราะเป็นผู้ใช้อำนาจนิติบัญญัติ ซึ่งจำเป็นต้องกำหนดคุณสมบัติและลักษณะต้องห้ามของบุคคลดังกล่าว เพื่อให้สมาชิกรัฐสภา เป็นผู้ที่มีลักษณะเหมาะสมกับการดำรงตำแหน่งนั้น

วิทยานิพนธ์นี้ได้ศึกษาถึงคุณสมบัติและลักษณะต้องห้ามในเรื่องต่าง ๆ ว่ามีเหตุผลในการกำหนดไว้อย่างไร และมีปัญหาในการบังคับใช้หรือไม่ นอกจากนี้ ยังได้ศึกษากระบวนการควบคุมให้สมาชิกรัฐสภา มีคุณสมบัติตามที่ต้องการ ว่ามีกระบวนการอย่างไร และมีปัญหาในทางปฏิบัติหรือไม่ด้วย

ซึ่งผลในการศึกษาพบว่า บทบัญญัติเรื่องคุณสมบัติและลักษณะต้องห้ามในแต่ละเรื่อง ต่างก็มีปัญหาในทางปฏิบัติแตกต่างกันไป และสำหรับการควบคุมให้สมาชิกรัฐสภา มีคุณสมบัติตามที่ต้องการนั้น ก็ยังมีปัญหาในเรื่องกระบวนการควบคุมที่ยังมีความบกพร่องและซ้ำซ้อนกัน ซึ่งทำให้การวินิจฉัยว่า สมาชิกรัฐสภาผู้ใดจะสิ้นสุดสมาชิกภาพเพราะไม่มีคุณสมบัติตามที่กฎหมายกำหนดไว้ เป็นไปโดยไม่มีหลักเกณฑ์ที่แน่นอน

สำหรับการแก้ปัญหาต่าง ๆ ดังกล่าวนั้น อาจทำได้โดยการแก้ไขกฎหมายในเรื่องที่เป็นปัญหา ให้มีความชัดเจนและครอบคลุมถึง วัตถุประสงค์ที่แท้จริงของแต่ละเรื่อง ตลอดจนปรับปรุงกระบวนการควบคุมในส่วนที่ยังเป็นปัญหา ให้ครอบคลุมรัดกุมและมีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น

ภาควิชา ..... นิติตำ สัตร์
สาขาวิชา ..... นิติตำ สัตร์
ปีการศึกษา 2536

ลายมือชื่อนิสิต .....
ลายมือชื่ออาจารย์ที่ปรึกษา 23/2
ลายมือชื่ออาจารย์ที่ปรึกษาร่วม .....

C270609 : MAJOR LAW

KEY WORD: PARLIAMENTARY/QUALIFICATION/SENATOR/REPRESENTATIVE

SRUNYOO POTIRATCHATANGKON : QUALIFICATION AND DISQUALIFICATION OF MEMBERS OF THE PARLIAMENT. THESIS ADVISOR : ASSOC. PROF.

BORWORNSAK UWANNO, DOCTEUR DE 3^e cycle. 250 pp.

ISBN 974-584-135-8

Members of the parliament play significant roles in politics in the rigime of democracy because they exercise legislative power ; therefore, it is necessary to regulate the qualification and disqualification of members of the parliament in order to have appropriate qualification to hold office.

This thesis aims to illustrate the qualification and disqualification in certain matters, including the reasons to regulate and the difficulties to apply. Moreover, this thesis aims to illustrate the process to control members of the parliament and also the problems ocured in practice.

The result of the thesis finds that the legislations concerning the qualification and disqualification in certain matters have different difficulties in practice and that the process to control members of the parliament has some difficulties because of legal lacune and the clumsy of laws and legislations, which affect the certainty in determining the terms of office of members of the parliament since the lack of discipline according to law.

The recommendation to resolve the problems are to amend the laws and legislations in certain issues to certain clarity to cover the purpose thereof and to improve the process to control members of the parliament to certain effectiveness.

ภาควิชา.....นิติศาสตร์
สาขาวิชา.....นิติศาสตร์
ปีการศึกษา.....2536

ลายมือชื่อนิติ.....
ลายมือชื่ออาจารย์ที่ปรึกษา.....
ลายมือชื่ออาจารย์ที่ปรึกษาร่วม.....

กิตติกรรมประกาศ

วิทยานิพนธ์ฉบับนี้ได้สำเร็จลุล่วงไปได้ด้วยความเมตตากรุณาของท่านกรรมการสอบวิทยานิพนธ์ทุกท่าน โดยเฉพาะอย่างยิ่งท่านรองศาสตราจารย์ ดร.บวรศักดิ์ อูวรรณโณ อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ ที่ได้เมตตาให้คำแนะนำ และช่วยเหลืออย่างดีที่สุดตลอดมา นอกจากนี้ ต้องขอขอบพระคุณท่านผู้บังคับบัญชาและเพื่อนร่วมงานทุกท่าน ที่ได้ให้โอกาส ให้ความช่วยเหลือ และให้ความสนับสนุนอย่างเข้าใจและเต็มใจ ซึ่งหากมิได้รับความสนับสนุนของทุกท่านที่ได้กล่าวมาแล้ว วิทยานิพนธ์ฉบับนี้คงไม่สามารถสำเร็จลุล่วงได้เป็นอันขาด และที่สำคัญยิ่งก็คือต้องขอขอบคุณ คุณจรัสศรี ประเสริฐกิตติกุล ที่ได้เสียสละเวลามากมาย สนับสนุนทั้งด้านกำลังกาย กำลังความคิด และกำลังใจ ตั้งแต่เริ่มทำวิทยานิพนธ์ จนกระทั่งสำเร็จเป็นรูปเล่มได้ในที่สุด และท้ายที่สุดนี้ ต้องขอขอบคุณครอบครัวเล็ก ๆ ของข้าพเจ้าที่ให้ความเข้าใจและให้ความช่วยเหลืออย่างดียิ่งตลอดมา

สารบัญ

	หน้า
บทคัดย่อภาษาไทย	ง
บทคัดย่อภาษาอังกฤษ	จ
กิตติกรรมประกาศ	ฉ
บทที่	
1. บทนำ	1
- วัตถุประสงค์ของการศึกษา	8
- ขอบเขตการศึกษา	9
- ทฤษฎีแนวความคิดและสมมติฐาน	9
- วิธีการดำเนินการวิจัย	9
- ประโยชน์ที่จะได้รับจากการศึกษาวิจัย	10
2. คุณสมบัติทั่วไปของสมาชิกรัฐสภา	11
- สมาชิกรัฐสภาควรมีคุณสมบัติอย่างไร	11
- สัญชาติ	12
- เหตุผลที่กำหนดให้เป็นคุณสมบัติ	13
- การได้สัญชาติและการเสียสัญชาติ	15

- การได้สัญชาติ	15
- การเสียสัญชาติ	16
- ผลกระทบของบทบัญญัติเรื่องสัญชาติและข้อจำกัดเกี่ยวกับ สัญชาติ	17
- อายุ	19
- เหตุผลที่ต้องกำหนดให้อายุแตกต่างกัน	20
- ข้อจำกัดเกี่ยวกับอายุ	21
- ถิ่นที่อยู่	22
- ความสำคัญของถิ่นที่อยู่	23
- ลักษณะของคุณสมบัติเรื่องถิ่นที่อยู่	26
- การศึกษาและความรู้ความชำนาญ	33
- การศึกษา	35
- ความรู้ความชำนาญ	38
- การใช้ระดับการศึกษาทดแทนการมีสัญชาติไทยซึ่ง มีบิดาเป็นคนต่างด้าว	39
- ผลกระทบต่อสมาชิกภาพของสมาชิกรัฐสภา	47
- การให้สังกัดหรือมิให้สังกัดพรรคการเมือง	48
- การห้ามสมาชิกวุฒิสภาเป็นสมาชิก หรือเจ้าหน้าที่ หรือที่ปรึกษาของพรรคการเมือง	50
- การกำหนดให้ผู้มีสิทธิสมัครรับเลือกตั้งและสมาชิก สภาผู้แทนราษฎรเกี่ยวข้องกับพรรคการเมือง	51

3. ลักษณะต้องห้ามที่เกี่ยวกับความสามารถในทางการเมือง	57
- ความวิกลจริตหรือจิตฟั่นเฟือนไม่สมประกอบ	57
- เหตุผลที่กำหนดให้เป็นลักษณะต้องห้าม	58
- ความหมายในทางจิตเวชศาสตร์	58
- ความหมายในทางกฎหมายอาญา	64
- ความหมายในทางกฎหมายแพ่ง	68
- ความหมายในทางรัฐธรรมนูญ	72
- ผลกระทบต่อสมาชิกภาพของสมาชิกรัฐสภา	76
- ความทุพพลภาพ	78
- เหตุผลที่กำหนดให้เป็นลักษณะต้องห้าม	78
- ลักษณะของความทุพพลภาพที่ถือเป็นลักษณะต้องห้าม	81
- ผลกระทบต่อสมาชิกภาพของสมาชิกรัฐสภา	82
- การติดยาเสพติดให้โทษ	83
- เหตุผลที่กำหนดให้เป็นลักษณะต้องห้าม	84
- ลักษณะของการติดยาเสพติดให้โทษ	84
- ผลกระทบต่อสมาชิกภาพของสมาชิกรัฐสภา	87
- การเป็นภิกษุ สามเณร นักพรต หรือนักบวช	87
- เหตุผลที่กำหนดให้เป็นลักษณะต้องห้าม	88
- ความหมายของคำว่า "ภิกษุ สามเณร นักพรต หรือนักบวช"	94
- ผลกระทบต่อสมาชิกภาพของสมาชิกรัฐสภา	112

	หน้า
- การเป็นบุคคลล้มละลายซึ่งศาลยังไม่สั่งให้พ้นจากคดี ...	116
- เหตุผลที่กำหนดให้เป็นลักษณะต้องห้าม	117
- ความหมายของคำว่า "เป็นบุคคลล้มละลายซึ่งศาลยังไม่สั่งให้พ้นจากคดี"	117
- ผลกระทบต่อสมาชิกภาพของสมาชิกรัฐสภา	122
4. ลักษณะต้องห้ามที่เกี่ยวกับมาตรฐานในทางคุณธรรมและความสุจริต	123
- การอยู่ในระหว่างถูกเพิกถอนสิทธิเลือกตั้งโดยคำพิพากษา	123
- การต้องคำพิพากษาให้จำคุก และถูกคุมขังอยู่โดยหมายของศาล	130
- การเคยมีประวัติมัวหมอง	133
5. การห้ามดำรงตำแหน่งบางตำแหน่งของสมาชิกรัฐสภา	141
- ผู้ดำรงตำแหน่งบางตำแหน่งที่มีลักษณะต้องห้ามไม่ให้ดำรงตำแหน่งสมาชิกรัฐสภา	141
- ข้าราชการซึ่งมีตำแหน่งหรือเงินเดือนประจำ นอกจากข้าราชการการเมือง	144
- พนักงานหรือลูกจ้างของหน่วยงานของรัฐ หรือรัฐวิสาหกิจ หรือของราชการส่วนท้องถิ่น	149
- สมาชิก หรือเจ้าหน้าที่ หรือที่ปรึกษาของ พรรคการเมืองใดพรรคการเมืองหนึ่ง	150
- สมาชิกสภาท้องถิ่นหรือผู้บริหารท้องถิ่นซึ่งได้รับเลือกตั้ง	152

- การห้ามสมาชิกรัฐสภาดำรงตำแหน่งบางตำแหน่งในทาง การเมือง ในระบบราชการ และในรัฐวิสาหกิจ	155
- ในทางการเมือง	156
- ในระบบราชการ	159
- ในรัฐวิสาหกิจ	164
- การห้ามสมาชิกรัฐสภามีผลประโยชน์เกี่ยวข้องกับรัฐ ...	168
- การรับสัมปทานจากรัฐหรือหน่วยราชการหรือ หน่วยงานของรัฐหรือรัฐวิสาหกิจ หรือเป็นคู่สัญญา กับรัฐหรือหน่วยราชการหรือหน่วยงานของรัฐ หรือรัฐวิสาหกิจ อันมีลักษณะเป็นการผูกขาดตัดตอน ทั้งนี้ ไม่ว่าจะโดยทางตรงหรือทางอ้อม	168
- ไม่รับเงินหรือประโยชน์ใด ๆ จากหน่วยราชการ หรือหน่วยงานของรัฐหรือรัฐวิสาหกิจเป็นพิเศษ นอกเหนือไปจากที่หน่วยราชการ หรือหน่วยงานของ รัฐ หรือรัฐวิสาหกิจปฏิบัติกับบุคคลอื่น ๆ ในธุรกิจ การงานตามปกติ	170
6. การควบคุมให้บทบัญญัติว่าด้วยคุณสมบัติและลักษณะต้องห้ามใช้บังคับได้	173
- การสร้างมาตรฐานและกฎเกณฑ์	173

- การควบคุมคุณสมบัติและลักษณะต้องห้ามของสมาชิกรัฐสภา อันอาจทำให้ไม่สามารถดำรงตำแหน่งหรือพ้นจากตำแหน่ง	179
- การควบคุมก่อนการดำรงตำแหน่งของสมาชิกรัฐสภา	179
- การควบคุมการเข้าสู่ตำแหน่งของสมาชิก สภาผู้แทนราษฎร	179
- การตรวจสอบคุณสมบัติโดยผู้ว่าราชการจังหวัด	179
- การควบคุมโดยศาลยุติธรรม	181
- การควบคุมการเข้าสู่ตำแหน่งของสมาชิกวุฒิสภา	186
- การควบคุมภายหลังดำรงตำแหน่ง	187
- การควบคุมโดยคณะตุลาการรัฐธรรมนูญ	187
- การควบคุมโดยศาลยุติธรรม	193
- ปัญหาเกี่ยวกับอำนาจวินิจฉัยขององค์กรต่าง ๆ ที่ซ้ำซ้อนกัน	197
- ปัญหาในขั้นตอนการเข้าสู่ตำแหน่ง	198
- ปัญหาในขั้นตอนภายหลังดำรงตำแหน่งแล้ว	199
- กรณีที่กระทรวงมหาดไทยต้องวินิจฉัยเรื่องที่อยู่ ในอำนาจวินิจฉัยของคณะตุลาการรัฐธรรมนูญ	203
- การควบคุมมิให้สมาชิกรัฐสภาไปดำรงตำแหน่งบางตำแหน่ง ในกฎหมายพิเศษ	205
- ผลของการวินิจฉัย	208

หน้า

7. สรุปและเสนอแนะ	213
รายการอ้างอิง	238
ประวัติผู้เขียน	250